

ASPFJÄRILEN - SVERIGES VACKRASTE FJÄRIL

Del 5

av Göran Ripler

Tidigare artiklar i Graphosoma: Del 1. Nr 3 1986
Del 2. Nr 3 1987
Del 3. Nr 2 1988
Del 4. Nr 3 1991

Förvintern 1986 var ånyo mycket lång och kall fast värmeböljan i maj kom c:a 10 dagar tidigare än 1985. Så flög t. ex. Frejas pärlemorfjäril -Clossiana freija- inte den 17.5.1986 men däremot nästa dag, 18.5.1986. Den flög inte 25.5.1985, men satte igång dagen därpå 26.5.1985.

Eftersom maj och juni 1986 i det stora hela var varmare än under 1985, borde aspfjärilarna sätta igång tidigare detta år.

Jag begav mig alltså ut till Eriksberg redan vid midsommar, och den 23.6.1986 tog jag 2 hannar, 1 hanne vid Bogetorp och ytterligare 1 hanne vid Klickesta samma dag. Nästa dag, 24.6.1986 tog jag en hanne vid Klickesta, 1 hanne närmare slottet och 2 hannar vid Bogetorp; allt som allt 4 hannar. Samtliga 6, som var fångade dessa 2 dagar, var nykläckta.

Den 29.6.1986 tog jag 2 hannar närmare slottet; en var nykläckt och den andra "ungdomlig".

Jag förstod att flygningen i Eriksberg höll på att avta. Så jag förflyttade mig ånyo mot Tiveden. I Närke, vid Laxå, Ramshult, Gatan den 1.7.1986 dansade en helt nykläckt hona ned från lövverket uppe på höjden, och satte sig nästan längst upp på krönet; bara några meter från den hona, som togs där 2 år tidigare den 10.7.1985. Det var den 4:e i samlingen, en riktig koloss.

Jag hade tänkt besöka en lokal för slättergräsfjäril-*Maniola jurtina*. Det måste vara en av de idag nordligaste kända inlandslokaler för arten. Jag hittade den 2.8.1981. De fanns där även 1984 och 1985. Platsen var i norra Västergötland vid Skagersvik, Ribbingsfors. Notera är att efter 1961 har jag inte sett till den vid mitt f.d. föräldrahem i Hallstahammar, Västmanland. Helt borta!

Nåja, jag tänkte ta en tur till Ribbingsfors, och åkte längs Skagern. I Västergötland, vid Hova, Smedstorp, Kvarnhäljatorp bromsade jag in bilen för att plocka in en överkörd aspfjäril-hanne, som såg helfräsch ut och som lämnade röda exkrementfläckar i burken. På den fortsatta vägen mot Ribbingsfors fick jag se ytter-

ligare 2 aspfjärilhanor, men jag hade inte hjärta att fånga dem; utan håv betraktade jag dessa mer eller mindre tropiska smycken bara någon meter ifrån dem på vägen. Vilken skönhet de utstrålade - naturens under! Så småningom blev de bortskrämda av några bilar; fjärilarna verkade inte vara gamla. Allt detta hände 1.7.1986.

Den sista aspfjärilen jag såg 1986, var en hona söder om Nyköping, Tunaberg, Överbosjön, Överbo den 27.7.1986. Den var väl avflugnen och hade fräckheten att sätta sig högt i en gran, trots att jag inte hade någon håv (då jag var ute och letade efter vit fetknopp (Sedum album) och styvmorsviol (Viola tricolor) bland bergen).

Tidigare samma dag hade jag tagit en ny art, apollofjäril - Parnassius apollo - en hona vid Skarastugan, Ytterbo, Tunaberg, Nyköping. Egentligen letade jag efter bastardpärlmorfjärilen - Fabriciana niobe - som, enligt min mening finns sparsamt utefter kusten; betydligt sällsyntare inåt landet; jag har bara hittat den på 2 inlandslokaler. Döm om min förvåning, när jag får se något konstigt grå-vitt-stort på en tistel. Jag trodde inte mina ögon! En pojkdrom hade gått i uppfyllelse. För mig stod tiden stilla. Jag hade svårt att tro att det var en apollo. Men det var det. Jag gick fram och petade litet på vingarna, och fjärilen klippte med dem som om den befann sig i en annan värld. Förmodligen var den alldeles groggy av all nektar. Frågan var väl om jag befann mig i en annan värld. Förtrollningen bröts så småningom och den hamnade sedermera i häven och fångstburken.

Säsongen 1987 blev den absolut sämsta någonsin. Förvintern var ruggigt kall, våren kylig, likaså försommaren (ofta omkring 10 grader) och det regnade ofta. Några dagar var varma i början av juli och några populi måste trots allt ha kläckts då. Jag tog en sliten hanne den 14.7.1987 vid Bogetorp. Trots alla odds måste den ha kläckts i början av juli. Men vad hände med fjärilsstammen, då andra djur säkerligen har kläckts långt senare och då ej haft någon riktig flygning? När de har kläckts sporadiskt, en och en, kanske med långa tidsintervall emellan? Det är ju som om Arktis glidit ner i Sverige eller att naturen fastnat i att kylskåp. Jag såg ej någon ytterligare populi 1987. Jag hörde talas om populi, som flög in i augusti, långt in i den månaden, och det är onormalt!

Cet var ned viss nyfikenhet som jag tog mig ut till Eriksberg 1988, .for att se om fjärilstammen hade klarat sig. Eftersom klimatet 1988 påminde om 1986, var saken given: ut vid midsommar 1988 vid Eriksberg; varvid jag tog 2 hannar vid Bogetorp 24.6.1988. Ja, där var beviset! De hade klarat sig till skillnad från påfågelöga-Inachis io.

1989 var inget entomologiskt år alls för mig, eftersom mina anhöriga dog, men 1990 stack jag ut igen.

Aspfjärilarna hade tydligen redan börjat flyga i början av juni (kanske t.o.m. i slutet av maj, muntl. meddelande) 1990. Vintern och våren var rekordvarma var förklaringen. Jag åkte ånyo ut till Eriksberg, för att kanske få tag på någon hona den 26.5.1990.

Det verkade rätt dött; så småningom hittade jag en överkörd, massakrerad populihanne vid Bogetorp och alldeles när jag var på väg att ge upp, fick jag syn på en stor populi som kom för att inspektera vägen vid Bogetorp.

Det var den första honan jag sett vid Eriksberg; utan skador var den och den infångades med håven. Det var den 5:e honan i samlingen.

Uppmuntrad av detta åkte jag ut till Eriksberg även nästa dag den 27.6.1990 och döm om min förvåning, när det kom en hona till på nästan exakt samma plats; det skilde högst några meter. Den infångades också med håven och är nu den 6:e honan i samlingen. Tyvärr är den sliten och skadad: nen i alla fall.

1986: 11st populi av 13 var nykläckta, 10 st populi infångades, varav 1 nykläckt hona 1.7. Vid Eriksberg 23.6-29.6 fångades 8 hannar: varav 7 var nykläckta.

1987: 1 st hanne 14.7. Bogetorp, Eriksberg. Sliten.

1988: 2 st hannar 24.6. Bogetorp, Eriksberg. Nykläckta.

1990: 2 st honor 26.6. och 27.6. Bogetorp, Eriksberg.

Från 1986 t.o.m. 1990 infångades 15 populi, varav 3 honor. Allt som allt observerades 18 populi, varav 4 honor.

UNDER PERIODEN 1959-1990 OBSERVERADES **63** POPULI ,
54 HANNAR OCH 9 HONOR I 5 LANDSKAP PÅ 21 LOKALER.
10 EX. OBSERVERADES I JUNI; 53 3X. OBSERVERADES I JULI
FLYGTID: 23.6- 27.7.

LITTERATUR

- Chinery, Michael & Hargreaves, Brian 1982? Fjärilar* Norstedts
Pan Guider
- Dal, Björn 1978: Fjärilar i naturen. Europas dagfjärilar, Nord-
europa. Wahlström & Widstrand, Stockholm
- Dal, Björn 1981: Fjärilar i naturen. Europas dagfjärilar, Mel-
laneuropa. Wahlström & Widstrand, Stockholm
- Dierl, Wolfgang & Danesch, Othmar 1968: fjärilar. LTs förlag
Stockholm
- Dierl, Wolfgang 1983: Fjärilar. Bonnier Fakta Bokförlag AB
- Die Lepidopterologische Arbeitsgruppe der Schweiz 1987: Tag-
falter und ihre Lebensräume. Schweizerischer Bund
für Naturschutz.
- Forster, Walter & Wohlfart, Theodor A 1984: Die Schmetter-
linge Mitteleuropas. Tagfalter/Diurna (Rhopalocera
und Hesperidae). Franck & schein Verlagshandlung,
Stuttgart
- Gullander, Bertil 1959: Nordens dagfjärilar. PA Norstedt &
Söner
- Harz, Kurt & Zepf, Werner 1973: Allhems nya fjärilbok.
Allhems förlag, Malmö
- Henriksen, H.J & Kreutzer, Ib 1982: Skandinaviens Dag-
sommervugle i naturen. Skandinavisk Bokforlag,
Odense
- Higgins, Lionel G & Riley, Norman D 1971: Europas fjärilar. -
Dagfjärilar. Almqvist & Wiksell Förlag AB,
Stockholm
- Higgins, Lionel G & Hargreaves, Brian 1983: Europas dagfjä-
rilar. Bonnier Fakta Bokförlag AB
- Imby, Lars 1989: Fjärilar i Sverige. Rabén & Sjögrens
förlag
- Koch, Manfred 1984: Schmetterlinge, Tagfalter Eulen Schwär-
mer Spinner & Spänner. Neumann-Neudamm
- Landin, Bengt-Olof 1979: Fjärilar i färg. Almqvist &
Wiksell Förlag AB, Stockholm
- Langer, Torben W 1969: Fjärilarnas beteende. LTs förlag,
Stockholm
- Mandahl-Barth, Georg & Coulianos, Carl-Cedric 1980: Vad jag
finner i skogen. Almqvist & Wiksell, Uppsala

LITTERATUR

- Nerikes entomologiska sällskap. Årsskrift 1969- 1975.
- Nordström, Frithiof & Wahlgren, Binär & Tullgren, Albert 1941:
Svenska fjärilar. Nordisk Familjeboks förlags aktiebolag, Stockholm
- Sandhall, Åke & Douwes, Per 1976: Fjärilar. ICA bokförlag, Västerås
- Stanek, V J 1977: Fjärilarnas värld i färg. Tidens förlag, Stockholm
- Thaesen, Nil & Petter 1980: Lilla fjärilsboken. Almqvist & Wiksell Förlag AB
- Tweedie, Michael & Wilkinson, John 1981: Fjärilar i miljö. Almqvist & Wiksell Förlag AB
- Wamecke, Georg 1964: The young specialist looks at butterflies. Burke Publishing Company Limited
- Weidemann, Hans-Josef 1988: Tlagfalter. Band 2. Biologie-Ökologie-Biotopschutz. Neumann-Neudamm
- Whalley, Paul 1982: Alla Europas dagfjärilar. P A Norstedt & Söners Förlag, Stockholm

RÄTTELSE:

I artikeln ASPFJÄRILEN-SVERIGES VACKRASTE FJÄRIL del 4 av Göran Ripler i Graphosoma nr 3, 1991 blev det ett litet fel. I tredje stycket nerifrån står det: "...Den 3.7 kom det hela 9 honor neddimpande på vägen vid Eriksberg mellan Klickesta och Bogetorp". Det understrukna skall vara hanar.

